

Силабус курсу

«Гендерна соціалізація дитини дошкільного віку»

Освітній ступінь – третій (освітньо-науковий)
Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність: 012 Дошкільна освіта
Освітньо-наукова програма «Дошкільна освіта»
Кількість кредитів – 4
Рік підготовки – II, семестр – III

Мова викладання: українська

Керівник курсу

Доктор психологічних наук, професор Кікінежді Оксана Михайлівна

Контактна інформація:

ел.пошта: okiki77777@gmail.com

контактний номер: + 38 067 6746026

Опис дисципліни

Демократичні процеси в Україні вимагають вироблення нових суспільних вимог до освіти, зокрема, до її дошкільної ланки як основи соціокультурного становлення особистості, що пов'язано передусім з якістю освіти, дитиноцентризмом, відкритістю до суспільства, забезпеченням рівного доступу обох статей до різних сфер життєдіяльності. Викликами часу є впровадження новітніх технологій, зокрема гендерно-освітніх, у всі ланки освіти, особливо у психолого-педагогічний простір дошкілля, спрямованих на підтримку індивідуального розвитку дівчаток і хлопчиків та їх творчого самоздійснення як майбутньої генерації української держави.

Гендерний підхід в дошкільній освіті передбачає створення умов для максимальної самореалізації і розкриття здібностей дівчаток і хлопчиків в процесі педагогічної та батьківсько-дитячої взаємодії. Відтак, оволодіння знаннями щодо гендерної соціалізації дитини дошкільного віку дає можливість розуміти гендер як соціокультурну статтю людини, усвідомлювати основні закономірності гендерного розвитку особистості на різних вікових етапах і дошкільному зокрема; психологічні особливості дівчаток і хлопчиків, зумовлені культурними і соціальними умовами їх життя, негативні наслідки гендерних стереотипів та їх подолання у педагогічній практиці.

Курс орієнтований на ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами гендерних знань, психологічними чинниками гендерного виховання дітей на етапі дошкільного дитинства і передбачає опору на системний, компетентнісний, особистісно-егалітарний та суб'єктно-вчинковий підходи до гендерної соціалізації дитини на засадах гуманізму та демократизму.

Зміст вибіркової навчальної дисципліни «Гендерна соціалізація дитини дошкільного віку» розроблено на основі відповідних вимог щодо підготовки аспірантів до дослідницької та викладацької діяльності у закладах вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта з урахуванням дев'ятого рівня національної рамки кваліфікацій: здатності особи розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Структура курсу

Годи- ни Лек./ сем.	Тема	Результати навчання	Завдання
	Змістовий модуль 1. Загальні питання гендерної соціалізації дитини дошкільного віку		
2/2	ТЕМА 1. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ У ДОШКІЛЬНУ ОСВІТУ	Знання теоретико-методологічних засад гендерного підходу в освіті загалом та дошкільній зокрема. Знання сутності дефініцій «стать», «гендер», «гендерна ідентичність», «гендерна ідентифікація», «гендерна соціалізація» в контексті основних психологічних теорій засвоєння гендерних ролей. Настановлення на досягнення «рівності результатів» на підставі «рівного доступу» і «рівного ставлення» до дітей незалежно від статевої належності.	Питання, презентації
2/2	ТЕМА 2. ГЕНДЕРНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДИТИНИ ТА ЇЇ ЧИННИКИ	Знання чинників соціалізації статі та соціально-психологічних механізмів набуття гендерної ідентичності та засвоєння гендерних ролей. Здатність здійснювати аналіз вікових етапів формування гендерної ідентичності зростаючої особистості у дитячості	Питання, аналіз кейсів, проекти

		роки під впливом агентів гендерної соціалізації.	
2/4	ТЕМА 3. ГЕНДЕРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	Знання сутності, функцій, видів та ролі гендерних стереотипів у засвоєнні статевої ролі на етапі дошкільного дитинства. Деконструкція гендерних стереотипів як традиційних статеворольових обмежень. Здатність використовувати психологічні методики для виявлення диференціації особливостей статеворольової соціалізації дівчаток та хлопчиків, їх орієнтацій на егалітарний чи домінаторний тип гендерних відносин.	Питання, проєкти, презентації, діагностичний інструментарій
2/2	ТЕМА 4. ВПЛИВ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ПОВЕДІНКУ ДІВЧАТОК І ХЛОПЧИКІВ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	Знання сутності гендерних упереджень та їх негативного впливу на оцінку життєдіяльності дівчаток і хлопчиків дошкільного віку (гру, спілкування, навчання, самообслуговуючу працю). Уміння виявляти установки та прояви традиційних чи егалітарних гендерних орієнтацій вихователів ЗДО щодо збереження гендерної рівноваги у навчально-виховному процесі.	Питання, діагностичний інструментарій
Змістовий модуль 2. Психолого-педагогічні умови упровадження гендерного підходу та створення гендерно справедливих середовищ в ЗДО			
2/2	ТЕМА 5. ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗДО	Знання психолого-педагогічних умов створення гендерно справедливих середовищ в закладі дошкільної освіти. Уміння застосовувати гендерно чутливий, недискримінаційний підходи в організації педагогічної взаємодії. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та доказові методики і техніки практичної діяльності. Уміння доцільного використання егалітарно-освітніх технологій, вибір можливостей їх	Питання, Проєкти, гендерно-освітні технології

		упровадження в дошкільну ланку освіти.	
2/4	ТЕМА 6. ПРИХОВАНІЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	Розуміння прихованого навчального плану ЗДО, його складових та впливу на гендерну соціалізацію дитини. Знання індикаторів гендерних упереджень педагогів: мовний андроцентризм, використання фемінітивів і маскулізмів, вимога статевовідповідної поведінки, створення умов для партнерського міжстатевого спілкування, сегрегація чи поляризація дітей за ознакою статі. Уміння проведення гендерної експертизи занять у ЗДО.	Питання, проекти, гендерна експертиза
2/2	ТЕМА 7. ПЕРІОДИЧНІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ ЯК АГЕНТИ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ	Знання методики проведення гендерної експертизи дитячих періодичних видань та навчально-методичних посібників. Засвоєння основних критеріїв оцінювання ілюстративного і текстового матеріалу. Уміння та навички проведення гендерної експертизи шляхом контент-аналізу матеріалів на предмет наявності дискримінаційних за статтю ознак.	Питання, проекти, презентації
2/2	ТЕМА 8. БАТЬКІВСЬКА СІМ'Я ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ	Усвідомлення ролі найближчого соціального оточення у конструюванні гендеру. Знання ознак та характеристик егалітарної батьківської сім'ї та ролі батьків і членів родини у формуванні гендерної ідентичності дитини. Уміння організації просвітницької роботи з батьками дітей задля піднесення їх гендерної компетентності та утвердження культури рівних прав і можливостей у родинному бутті.	Питання, проекти, аналіз кейсів, презентації

Літературні джерела

1. Абетка рівності // підготовлено до Дня гендерної грамотності / Павло Полянський. К.: ПРООН, 2007. 24 с.
2. Бем С. Линзы гендера: Трансформация взглядов на проблему неравенства полов. Пер с англ.. Д.Викторовой. М., 2004. 336 с.
3. Бех І.Д. Особистісно-орієнтоване виховання: Наук. метод. посібник. К.: ІЗМН, 1998. 240 с.
4. Вихор С. Т. Особливості викладання курсу «Гендерна педагогіка» для студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Підготовка фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування : колективна монографія / за ред. В.М.Чайки, О.І.Янкович. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2019. С.180-190.
5. Войчишина А., Кізь О. Створення сприятливих психолого-педагогічних умов для особистісного становлення сучасної дитини: егалітарна місія вихователя ЗДО. Science, research, development : monografia pokonferencyjna z Konferencji Miedzynarodowej NaukowoPraktycznej (on-line) (30-31.01.2021). Berlin. №37. Р. 19–21.
6. Гендерная психология. Практикум. 2-е изд. Под ред. И.С.Клециной. СПб.: Питер, 2009. 496 с.
7. Гендерна педагогіка: навчальний посібник. за ред. О.А. Луценко. Суми:ФОП Цьома С.П., 2018. 304 с.
8. Гендерні дослідження: прикладні аспекти : монографія / Кравець В. П., Говорун Т. В. , Кікінежді О. М. та ін. ; за наук. ред. В. П. Кравця. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. 448 с.
9. Гендерні стандарти сучасної освіти. Рекомендації щодо впровадження гендерних підходів у систему дошкільної та початкової освіти України: збірка рекомендацій /О.Кікінежді та ін.. К, 2010. Частина 1. С. 5-75.
10. Гендерний педагогічний альманах / за ред. О. Марущенка, О. Андрусик, Т. Дрожиної. Харків : Планета – Принт, 2017. 68 с.
11. Говорун Т.В., Кікінежді О.М. Гендерна психологія: Навчальний посібник. К.: Видавничий центр “Академія”, 2004. 308с.
12. Дерман-Спаркс Л. Антидискримінаційні методи виховання дітей дошкільного віку. К.: Веселка, 2002. 262 с.
13. Дитинство без насилля: суспільство, школа і сім'я на захисті прав дітей : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред. проф. О. Кікінежді. – Тернопіль : Стереарт, 2014. 884 с.
14. Дубецька Н. І. Психологічні умови формування гендерних уявлень дошкільників-вихованців дитячого будинку : дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Івано-Франківськ, 2017. 274 с.
15. Заграй Л. Д. Теорії гендеру: Гендерні дослідження у психології:

- навчальний посібник. ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ: ФО-П Петраш К.Т., 2019. 264 с.
16. Експертиза шкільних підручників: інструктивно-методичні матеріали для експертів щодо здійснення антидискримінаційної експертизи електронних версій проектів підручників, поданих на конкурсний відбір проектів підручників для 1 класу закладів загальної середньої освіти / за заг. ред. О. А. Малахової. Київ, 2018. 40 с.
 17. Желіба О. В. Освіта і гендер : навчально-методичний посібник. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 256 с.
 18. Кізь О. Гендерні знання у змісті психологічних дисциплін підготовки педагогів дошкільної і початкової освіти. Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (10–11 вересня 2020 р.). Тернопіль : ТНПУ, 2020. С. 205-210.
 19. Кікінежді О. Становлення егалітарної особистості майбутнього педагога: історія, здобутки та перспективи діяльності кафедри психології. Humanitarium. Переяслав ; Ніжин : Лисенко М. М., 2020. Том. 43, вип. 1 : Психологія. С. 7–22.
 20. Кікінежді О. М., Кізь О. Б. Формування гендерної культури молоді: науково-методичні матеріали до тренінгової програми : навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2006. 160 с.
 21. Кікінежді О.М. Актуальні проблеми підготовки майбутніх педагогів до створення егалітарно-освітнього середовища у початковій школі. Підготовка фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування : колективна монографія; за ред. В.М.Чайки, О.І.Янкович. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2019. С.78-91.
 22. Кікінежді О.М., Говорун Т.В., Шульга І.М. Гендерне виховання дошкільнят: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2015. 192 с.
 23. Кравець В. П. Гендерна педагогіка : навчальний посібник. Тернопіль : Джура, 2003. 416 с.
 24. Кравець В. П., Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Гендерна соціалізація молодших школярів : навч. посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 192 с.
 25. Кравець В., Кікінежді О., Шульга І. До проблеми гуманізації освітньо-виховного простору сучасної української школи. *Освітологія*. 2018. №. 7. С. 15–21.
 26. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. К. : Педагогічна думка, 2009. 520 с.
 27. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ : Радянська школа, 1989. 608 с.
 28. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. К. : Видавництво

- «Основи», 2017. 256 с.
29. Мельник Т., Кобелянська Л. Гендер у термінах, правових актах і практиці перетворень : словник-довідник. Київ : Логос, 2020. 239 с.
 30. Підготовка майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування : колективна монографія / за ред. В. М. Чайки, О. І. Янкович. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2019. 232 с.
 31. Піроженко Т.О., Ладивір С.О., Карасьова К.В. та ін. Дитина у сучасному соціопросторі : навчальний посібник : за ред. Т.О. Піроженко. К.- Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 272 с.
 32. Соціалізація дошкільників в умовах ДНЗ / Уклад. Т. І. Прищепа. Х. : Вид. група «Основа», 2010. 169 с. : іл. (Серія «Психологія виховання»)
 33. Стратегія упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2020» (Проект). Гендерна парадигма освітнього простору. 2016. № 3-4. С. 7-21.
 34. Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 10–11 вересня 2020 р. / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка ; за заг. ред. В. П. Кравця, О. М. Кікінезді. Тернопіль : ТНПУ, 2020. 288 с.
 35. Тейлор Гатто Дж. Прихована програма обов’язкової шкільної освіти. Отуплення / пер. з англ. О. Літвіняк. Львів : Літопис, 2016. 100 с.
 36. Ткалич М. Гендерна психологія. Навчальний посібник. К.: Академвидав. 2011. 248 с.
 37. Щотка О. П. Гендерна психологія: навч. посіб. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 358 с.
 38. Kikinezhdi O. M. Psychological features of gender identity development at younger school age. The innovative potential of psychology in the development of the modern man : collective monograph / S. I. Babatina, O. M. Kikinezhdi, N. Tavrovetska, S. D. Yakovleva, etc. Lviv-Torun : Liha-Pres, 2019. P.28-47. URL : www.sense.nl
 39. Kikinezhdi O. M. Psychological mechanisms of the development of gender identity of youth. Modern research of the representatives of psychological sciences : collective monograph / O. Ye. Blynova, Yu. O. Bystrova, I. M. Halian, O. M. Kikinezhdi, etc. Lviv-Torun : Liha-Pres, 2019. P.60-79. URL : www.sense.nl
 40. Kikinezhdi O. M., Vasylykevych Ya. Z. Psychological and Pedagogical Factors of Gender Socialization of the Preschoolers in Ukraine. Modern Researches in Psychology and Pedagogy : collective monograph. Riga : Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2020. P. 251–268.
 41. Kikinezhdi O., Kiz O., Vasylykevych Ya. Psychological Principles of Modeling of Egalitarian and Educational Technics in the Higher School of Ukraine. Vzdelávanie a Spoločnosť : Medzinárodný nekonferenčný zborník ; Renáta Bernátová, T. Nestorenko (Eds.). Prešov: Prešovská univerzita v Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2020. P.440–447. URL: <https://cutt.ly/nuQcBbh>

42.O. M. Kikinezhdi, H. Ya. Zhyrska, R. S. Chip, Y. Z. Vasylykevych and T. V. Hovorun // Psychology of the Gender-Equitable Environment: Research of Problems. Journal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment 8 No. 3 (2020), pp. 538–547. doi: [10.6000/2292-2598.2020.08.03.31](https://doi.org/10.6000/2292-2598.2020.08.03.31)
URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/16320/1/Kikinezhdi_JIDDTV8N3A31.pdf

Електронні ресурси

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1952020-33789>.
3. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи / упоряд. Гриневич Л., Елькін О., Калашнікова С., та ін.; за заг. ред. Грищенка М. Б. м., 2016. 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 вересня 2005 р. № 52. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
5. Словник гендерних термінів / укладач З. В. Шевченко. URL: <http://a-z-gender.net/ua/>
6. Словник Європейського інституту з гендерної рівності. URL: http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/17580.pdf?fbclid=IwAR3oXoBLms8_7E-FXePQ8Ny8TWAf-In2XRUIfKiT-8B895RGAZf_nZA-50c

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується таким чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Змістовий модуль 1. Усне опитування, обговорення кейсів, виготовлення презентацій	30
Змістовий модуль 2. Усне опитування, обговорення кейсів, виконання вправ, практичні завдання	40
ІНДЗ	10
ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ	20

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	відмінно.
B	85-89	добре.
C	75-84	добре.
D	65-74	задов.
E	60-64	задов.
FX	35-59	не задовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	не задов. з обов'язковим повторним вивченням курсу

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

- 1) Навчальний контент (розширений план лекцій)
- 2) Тематика та зміст практичних робіт
- 3) Електронне навчання в системі MOODLE.

URL: <https://elr.tnpu.edu.ua/course/view.php?id=3355>